

Terminologien som en aktör i ett nätverk av samarbetspartner

Katri Seppälä & Mari Suhonen

I denna artikel ska vi presentera våra erfarenheter om en terminologs samarbete med andra samarbetspartner än fackexperter, vilka är terminologens normala samarbetspartner. Förväntningar på och behov av samarbetet har förändrats. Terminologiarbetet görs nämligen nuförtiden ofta som en del av större utvecklingsprojekt där det medverkar flera experter och där ordlistan och andra resultat av terminologiarbetet ska utnyttjas av de andra parterna under och efter terminologiprojektet. Vad är terminologens roll i detta samarbete, vilka nyttor och utmaningar förekommer och hur kan dessa utmaningar lösas och terminologens kompetens utvecklas?

Samarbete i fokus

Målet för ett normativt terminologiarbete är att skapa termrekommendationer och begreppsbeskrivningar som stödjer enhetlig användning av termer, underlättar kommunikation och försäkrar informationsöverföring. Att man vill ge rekommendationer och reda ut begrepp som hör till olika fackområden innebär naturligt nog att man inte kan arbeta ensam utan måste ta hänsyn till olika synvinklar och samarbeta med andra experter. Därför är samarbetet med olika experter så viktigt för terminologer.

I Terminologicentralens projekt har terminologer alltid samarbetat med experter inom det fackområde som ordlistan rör. Vi har en etablerad praxis för arbetsdelningen mellan terminologer och fackexperter, vilket effektiviserar arbetet betydligt. Det finns modeller där terminologernas uppgifter varierar och rollen kan vara större eller mindre. I den här artikeln koncentrerar vi oss dock på sådana projekt där terminologer har huvudansvaret för terminologiarbetet i sin helhet men ändå samarbetar med andra typer av experter än fackexperter.

Även om samarbetet alltid har varit viktigt för terminologerna är det i dag viktigare än någonsin. Orsaken till det är att terminologiprojekten har gått från att vara mer självständiga till att numera ofta vara en del av stora utvecklingsprojekt. Utvecklingsprojekten inom den offentliga förvaltningen kan innebära att till exempel skapa nya digitala tjänster och implementera nya lagar, och då måste begreppen klagöras, harmoniseras eller moderniseras. I sådana projekt medverkar många slags experter i terminologiarbetet, såsom till exempel IT-ar-

kitekter, experter på utvecklingsfrågor, språkspecialister och experter inom kommunikation, och inte bara terminologer och fackexperter. Det behövs omfattande samarbete, eftersom resultatet av terminologiarbetet ska användas för olika ändamål.

I det följande kommer vi att diskutera några typiska samarbetspartner som vi har arbetat med som terminologer i Terminologicentralens projekt. Att samarbeta är i allmänhet nyttigt ur terminologens synvinkel men det förekommer också vissa utmaningar.

Samarbete med IT-arkitekter

Både terminologer och IT-arkitekter arbetar med begrepp. IT-arkitekter bygger upp begreppsmodeller där begreppen ofta presenteras med termer och där man dessutom ger till exempel olika typer av relationer mellan begreppen med hjälp av en grafisk notation, ibland kompletterad med en kort skriftlig beskrivning av relationen. Terminologer gör för sin del begreppsanalys och ritar begreppssystem med avsikt att skriva systematiska definitioner och ge termrekommendationer. Begreppsurvalet kan vara ungefär det samma men terminologen behöver ofta flera begrepp, till exempel överordnade begrepp för att bygga upp en hierarki.

Det som känns speciellt nyttigt i samarbetet är att begreppen blir analyserade i flera sammanhang. Därför kan terminologen och IT-arkitekten i bästa fall diskutera ingående om kännetecknen för knepiga begrepp är de rätta, skapa nya begrepp och ge termförslag för dessa nya begrepp. Det är också bra att utbyta information om källor och eventuellt om kommentarer från fackexperterna.

Det som ibland känns som en utmaning är att IT-arkitekten ofta är nöjd med ganska allmänna termer som kan förstås på rätt sätt inom en viss kontext, medan terminologen vill ha termer som är entydiga och som ska förstås på ett och samma sätt i alla kontexter. I fråga om projektstyrning kan det vara svårt att hålla begreppsmodeller och terminologiska begreppsbeskrivningar enhetliga med varandra när de ofta utvecklas mestadels i separata processer. En tredje utmaning är att terminologiarbetet inte har tillräckliga resurser eller en given plats i en projektorganisation i förhållande till arbetet med informationsarkitektur.

Samarbete med experter på utvecklingsfrågor

Terminologen möter i projekten experter på utvecklingsfrågor med varierande bakgrunder och med olika uppgifter beroende på projektet. En sådan utvecklingsexpert kan vara inriktad på till exempel informationshantering eller tjän-

stedesign. Samarbetet rör till exempel harmonisering av termer och begrepp hos flera aktörer eller hantering av övergången från ett gammalt till ett nytt IT-system. Det kan också vara fråga om att skapa nya begrepp och termer i samband med en reform som ofta hör ihop med en förändring av lagstiftning.

Det som är speciellt nyttigt i detta samarbete varierar förstås enligt utvecklingsexpertens bakgrund. Det kan vara till exempel att dela ut arbete med facilitering av arbetsgrupper eller genomgång av källor. Dessa experter har nyttiga metoder för att framföra information och de brukar se på information och begreppen ur flera och bredare perspektiv.

När terminologen arbetar med experter på utvecklingsfrågor behöver man ibland diskutera vilka metoder man använder och vad som är möjligt inom ramarna för projektet. Till exempel om det verkligen är möjligt att använda flera metoder för att presentera begreppen under projektets gång eftersom det tar tid att hålla flera material uppdaterade. En annan utmaning är att när man utvecklar nya saker vill man också förnya termer och ta i bruk nya begrepp för att skapa en terminologi som ska förbättra termer eller svara på framtida behov. Till exempel om terminologiarbetet har en koppling till ett område där det pågår en lagreform kan det hända att även välmotiverade nya termrekommendationer som fackexperter har godkänt i terminologiarbetet blir obrukbara om man inte tar hänsyn till dem i lagberedningen.

Samarbete med språkspecialister

De språkspecialister som ofta medverkar i terminologiprojekten är översättare och språkvårdare. De deltar vanligen när ordlistan slutförs innan den publiceras.

Samarbete med språkspecialister kan betyda att man får goda förslag på tydligare termer, definitioner och anmärkningar på källspråket, som i våra projekt oftast är finska. Översättarna kan ge välmotiverade ekvivalenter som kan vara antingen existerande termer eller termförslag om dessa behövs.

Det som kan bli en utmaning i samarbetet mellan terminologer och språkspecialister är att hitta balansen mellan allmänspråk, fackspråk och systematiska begreppsbeskrivningar. Terminologen strävar efter att skriva definitioner som avspeglar begreppssystemet och som utnyttjar de andra termerna som finns i ordlistan, medan en språkvårdare kan gynna mer allmänspråkliga uttryck som ibland får begreppsrelationer att försvinna i texten. Språkspecialister kan också ha andra behov av information i en ordlista, såsom att ge exempel på en kontext där termen förekommer i stället för systematiska definitioner eller att ge detaljerade instruktioner om termanvändning, vilket gör termposterna väldigt långa. Översättning eller språkgranskning kan framkalla behov av

ändringar i källtexten. Detta kan vara svårt att planera i förhand och kan därför leda till problem med tidsplaneringen och saknade resurser.

Samarbete med experter inom kommunikation

Samarbete med experter inom kommunikation leder ofta till att man skapar termer för en annan målgrupp än fackexperter, till exempel kunder inom de offentliga tjänsterna.

Det är relevant med samarbete mellan terminologer och kommunikationsexperter. Kommunikationsexperterna kan identifiera svåra termer i sitt arbete och vill ofta därför främja terminologiarbete. Terminologen kan med begreppsanalys hjälpa till att klargöra begreppen och motivera termrekommendationer.

En terminologisk ordlista kan dock vara en besvikelse för kommunikationsexperter, eftersom ordlistan inte direkt löser alla typer av kommunikationsproblem som gäller ordval i de varierande situationerna. Olika typer av situationer i till exempel kundtjänsten, i klarspråksfrågor och för arbetet med lättläst språk kräver också andra metoder än entydig terminologi. Olika målgrupper kan behöva olika definitioner och olika termer. Det bästa kan även helt enkelt vara att undvika termer och att skriva om definitionerna på ett eller annat sätt. Men även om en terminologisk ordlista inte löser alla kommunikationsproblem direkt kan den användas som underlag när man försöker komma fram till en lösning. Det är med andra ord viktigt att man lär sig att tillämpa en terminologisk ordlista i de olika situationerna i sitt arbete, vilket förstås gäller även andra experter än kommunikationsexperter.

Terminologens insats i samarbetet

För att samarbetet ska lyckas är det viktigt att alla känner till och respekterar varandras kunnande. Det räcker inte att man arbetar parallellt, vilket ofta händer nuförtiden, utan man ska verkligen arbeta tillsammans. Då kan man effektivt dela arbetet och se till att informationsutbytet verkligen blir av. Speciellt när arbetet inbegriper flera samarbetspartner behövs en noggrann koordinering vad gäller arbetsdelning och tidsplanering. Terminologer behöver ofta information om resultatet av de andra experternas arbete. Därför lönar det sig inte att påbörja terminologiarbetet för tidigt i projektet. Å andra sidan ska man reservera tillräckligt mycket arbetstid och kalendertid för själva terminologiarbetet, eftersom det också krävs samarbete och tid för lösningarna att mogna.

Det behövs alltså något slags kompromiss. Man ska ta hänsyn till vad man kan göra samtidigt och vilka arbetsuppgifter som måste göras efter varandra

och att olika experter har olika tidsresurser för arbetet. För en smidig process ska alla veta vem som kan fatta beslut och hur man ska få besked om besluten som görs. Om alla samarbetspartner känner till innehållet av och målet för terminologiarbete kan man undvika missförstånd mellan de olika experterna. Det är viktigt att tydliggöra att terminologiska ordlistor inte till exempel kan ersätta handböcker, stilguider eller datamodeller. Likaså måste det vara tydligt för alla berörda om man inte kan inkludera alla aspekter i ett och samma projekt som har begränsade resurser och en viss tidtabell.

Sammanfattning

Terminologiyrket kräver många kunskaper men är ändå väldigt specialiserat. Vi tycker att det terminologiska kunnandet behövs speciellt för att förklara varför det lönar sig att utföra terminologiarbete, för att göra begreppsanalys och för att ge anvisningar om hur terminologiarbetets resultat kan tillämpas. Terminologer kunde utvidga sina kunskaper, men kanske är det nyttigare att vi fördjupar dem och lär oss tillämpa vårt kunnande på nya sätt. Om vi samarbetar i stället för att försöka göra mer själva, kan alla parter koncentrera sig på sådana uppgifter de kan sköta bäst och vi terminologer hinner hjälpa till där det mest behövs.

Summary

The Finnish Terminology Centre's terminology projects today are often carried out as parts of larger research and development projects, aiming to support and facilitate the work of various expert groups in R&D projects. Terminology work is thus commonly conducted in cooperation with not just subject field specialists but with other experts, too. The article observes the advantages and challenges of the cooperation between terminologists and experts from the fields of IT architecture, operational development, language and communication, as well as the role of terminologists in the cooperation. Some of the advantages identified include the exchange of information between experts and terminologists and the new perspectives that are provided on the cooperation in terminology work and the many ways glossaries could be used. More challenging aspects that can occur are the terminologists' and the experts' differing needs and requirements for the terminology work as well as the lack of resources allocated for the terminology work in projects. Cooperation is recognised as an important part of terminology work and it is suggested that terminologists adopt new ways to apply their expertise to further facilitate cooperation.

Referenser

Sanastokeskus [webbplats] 2024. *Sanastoprojektit*. Hämtat 15.3.2024: <https://sanastokeskus.fi/tsk/node/42>

Sanastokeskus [webbplats] 2024. *Sanastotyön ballintamallit*. Hämtat 15.3.2024: <https://sanastokeskus.fi/tsk/node/1473>

Sanastokeskus [webbplats] 2024. *Sanastotyön ja ontologiatyön tekijät*. Hämtat 15.3.2024: <https://sanastokeskus.fi/tsk/fi/node/15>

Terminologicalcentralen [webbplats] 2024. *Deltagare i terminologiarbete och ontologiarbete*. Hämtat 15.3.2024: <https://sanastokeskus.fi/tsk/sv/node/15>

Terminologicalcentralen [webbplats] 2024. *Terminologiprojekt*. Hämtat 15.3.2024: <https://sanastokeskus.fi/tsk/sv/node/42>

Författare

Katri Seppälä har arbetat vid Terminologicalcentralen sedan 1993, först som terminolog och sedan 2009 som direktör. Hon har under åren medverkat i många terminologiprojekt samt deltagit i internationell standardisering av terminologiska metoder och i ontologiforskning.

Mari Suhonen har arbetat som terminolog vid Terminologicalcentralen sedan 2000. Hon har medverkat i många terminologiprojekt inom olika fackområden. I dessa projekt har hon samarbetat med åtskilliga fackexperter och andra experter.

Nyckelord

terminologiarbete, terminolog, samarbete, terminologens kompetens

Bibliografiske oplysninger

Seppälä, Katri & Mari Suhonen, 2024: Terminologen som en aktör i ett nätverk av samarbetspartner. I: Kirsten Lindø Dolberg-Møller (red.): *Sprog i Norden 2024*, s. 227-232.

<https://tidsskrift.dk/sin/issue/archive>

© Forfatterne, Nordterm og Netværket for sprognævnene i Norden

---